IZMAIŅU DINAMIKA PIRMSSKOLAS SKOLOTĀJU SAGATAVOŠANĀS PROGRAMMĀS (1950-2010) Dynamics of Changes in Preschool Teacher Preparation Programs (1950-2010)

Aina Kucina

Latvijas Universitāte, Latvija
E-pasts: lulatgale@gmail.com

Abstract. *Each period is characterized by its specific features which are the base for forming learning values, educational process principles for higher education, educational aims for future teachers. The development of pedagogy subject as an academic discipline is a prime example of political and social developments of society impact.*

The preparation of professional pre-school teacher and the implementation of the curriculum are topical problems in previous and current Latvian socio-economic and educational context. Changes in preschool teacher preparation program design and implementation are given an opportunity to compare, try and select the most valuable to fit the today's child's personality development.

Keywords: *curriculum, preschool teacher, preschool teachers', preparation.*

Ievads

Introduction

Humanitāro un sociālo zinātņu attīstība pasaulē ir cieši saistīta ar kultūrvēsturiskajiem un politiskajiem procesiem noteiktā laikā un telpā. Pedagoģija kā akadēmiska disciplīna attīstījās Latvijā un spilgti attēlo to, kā izmaiņas politiskajās un sociālajās norisēs sabiedrībā ietekmē šo zinātņi.

Pedagoģijas nozares attīstība Latvijā ir iedalāma četros vēsturiski nosacītos periodos:

- pedagoģijas kā akadēmiskas zinātnes veidošanās 20. gs. 20. - 30. gados;
- pedagoģijas attīstība padomju periodā no 1945. līdz 1991. gadam;
- pedagoģijas attīstība pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas no 1992. līdz 2003. gadam;

pedagoģija Eiropas vienotās augstākās izglītības telpas kontekstā sākot ar 2004. gadu. (Rubene, Žogla, 2011)

Pēdējo gadu pieredze rāda, ka Eiropas Savienības valstīs, arī Latvijā, notiek virzība uz zināšanu sabiedrības veidošanos, un tas ietekmē augstākās izglītības mērķi. Savukārt, mērķa sasniegšanu ietekmē sabiedriskās vērtības, darba uzdevumi, pārmaiņas tehnoloģijās.

Izmaiņas pirmsskolas skolotāju sagatavošanas programmās laika posmā no 1950. gada līdz 2010. gadam parāda galvenās katram laika posmam atbilstošās tendences politisko un sociālo norišu kontekstā.

Pedagoģijas attīstība padomju periodā (1945 – 1991) **The development of pedagogical science during the Soviet Union period** **(1945–1991)**

Padomju okupācija, ko, protams, nevar uzlūkot kā viendabīgu procesu, būtībā strauji pārtrauc Eiropas garīgās telpas apguves procesus Latvijā un izmaina arī pedagoģijas zinātnes attīstību.

Jaunās padomju skolas veidošanās aizsākās ar iepriekšējās izglītības sistēmas sagrāvi, t.i., Baltijas valstu izglītības sistēmas pārveidoja pēc PSRS parauga - tika likvidētas privātās mācību iestādes, no mācību programmām izslēdza ticības mācību un klasiskās valodas, sāka mācīt PSRS vēsturi un krievu valodu. Tika radītas jaunas pedagoģiskas koncepcijas, ko izstrādāja N. Krupskaja, A.Lunčarskis, A.Makarenko un citi tā laika ievērojami pedagogi. (Ķestere, 2000)

Latvijas PSR iespējas veidot savu specifisku skatījumu zinātnē faktiski tika liegtas, jo

Padomju Savienībā kā vienīgā iespējamā tika izmantota F.Engelsa zinātņu klasifikācija, kas, kā tika uzskatīts, bija „pārvarējusi iepriekšējo klasifikāciju mēģinājumu (A.K.Sensimons, O. Konts, G. V. F. Hēgelis) vienpusību”. Pamatojoties uz matērijas kustību, F.Engels zinātnes iedala dabas, tehniskajās un sabiedriskajās zinātnēs. (Engels, 1978)

Lieki piebilst, ka materiālistiskajā pasaules uzskatā humanitāro jeb garazinātņu nav. Pedagoģija tiek skaidrota kā zinātne, kuras rašanos noteica sabiedrības vajadzība – efektīvāk sagatavot nākamās paaudzes sabiedriskās ražošanas saglabāšanai un pilnveidošanai. Padomju pedagoģija, tāpat kā iepriekš, tiek traktēta kā zinātne par cilvēka audzināšanu, taču ar audzināšanu saprotot sabiedrības vēsturiskās pieredzes nodošanu jaunajām paaudzēm, lai sagatavotu tās sabiedriskajai dzīvei un ražošanas darbam. (Iljina, 1971)

1941.gada februārī, sanāksmē par pedagoģijas un psiholoģijas jautājumiem ir uzdots pārskatīt mācību programmas un programmas skolotāju izglītības iestādēs. (Советская педагогика, 1941)

Jo īpaši, tika akcentēts jautājums par pedagoģijas kursa pārstrukturēšanas nepieciešamību augstākajā izglītībā, taču iesākto pārtrauca Lielais Tēvijas karš. 1944. gadā apstiprinātā pedagoģijas programma turpmākajos gados ieņem ievērojamu vietu skolotāju sagatavošanas programmās, jo to struktūrā pirmo reizi kā pamatnodaļas tiek minētas audzināšanas teorija „Audzināšanas teorija” un mācīšanas teorija „Mācīšanas teorija” (Программы учительских институтов, 1945)

Audzināšanas teorijā iezīmējas tēmas:

- tikumiskās audzināšanas pamati;
- padomju patriotisma audzināšana;
- darbaudzināšana;
- apzinātas disciplīnas audzināšana;
- estētiskā audzināšana;

- fiziskā audzināšana un militārā mācība;
- skolēnu/bērnu kolektīva audzināšana un organizēšana;
- sagatavošana dalībai oktobrēnu, pionieru un komjauniešu kustībā;
- darbs ārpus izglītības iestādes;
- padomju skolotājs;
- bērna audzināšana mājās un izglītības iestādē.

Pirmo reizi skolotāju sagatavošanā tiek likts akcents uz padomju patriotisma audzināšanu, darbaudzināšanu un skolēnu/bērnu kolektīva audzināšanu un organizēšanu. Sadaļa „Mācīšanas teorija” pārsvarā paliek nemainīga, iekļaujot sevī tradicionālās didaktiskās tēmas. Vienīgais jauninājums ir tēmas par mācību principiem ieviešana.

Pedagoģijas programmu (1946.g, 1947.g, 1949.g, 1951.g, 1954.g, 1957.g) analīze parāda, ka šajā laika posmā programmu struktūra nav mainījusies un sastāv no 4 pamatsadaļām: pedagoģijas pamatprincipi, mācību teorija, audzināšanas teorija, izglītības iestādes vadība.

Diskusiju par nepieciešamajām izmaiņām pedagoģijā uzsāka I.Ogorodņikovs, pamatojoties uz PSKP XXII kongresa pieņemtajiem lēmumiem. Kā pamatuzdevumi tika izvirzīti zinātniskā pasaules uzskata un komunistiskās morāles veidošanās (Огородников, 1962)

Jau 1969. gada programmā par galveno tiek izvirzīts uzdevums nodrošināt audzinātāju augstu teorētiskās sagatavošanas līmeni, papildinot jau esošos kursus ar jaunām zinātniskām atziņām, teorētiskām nostādnēm un secinājumiem, kas pēc tā laika uzskatiem nodrošinātu augstu pedagoģiskās meistarības līmeni un papildinātu pedagoģiskās darbības prasmes un iemaņas. Arī šī programma saglabā savas tradicionālās, iepriekš minētās 4 daļas. (Программа курса «Педагогика», 1969)

Katra no nākošajām programmām tika papildināta un uzlabota. Tā 1970. gada skolotāju sagatavošanas programmā iekļauti jauni kursi „Ievads pedagoģijā”, „Pedagoģijas vēsture”. Savukārt 1975. gada programmā jau iekļauti tādi priekšmeti, kā „Ievads skolotāja specialitātē”, kas paredz iepazīstināt studentus ar skolotāja profesionālās darbības būtību un attīstīt interesi par pedagoģijas teoriju.

1983. gadā tika ieviesti tādi kursi kā „Audzināšanas darba metodika” un speciālie kursi, kas paredzēja bērnu un jaunatnes darba organizēšanu un ļāva gatavot bērnus darbībai atbilstoši tā laika sabiedriskajām organizācijām. Galvenais izglītības sistēmas uzdevums tajā laikā bija bērnu komunistiskā audzināšana jau no mazotnes. Tika uzsvērts, ka padomju bērniem, neatkarīgi no dzimuma, tautības vai vecāku statusa, ir vienādas tiesības uz izglītību un audzināšanu, kas tika īstenota bērnudārzos. Tam bija divas galvenās funkcijas – sociāli sadzīviskā (bērnu pieskatīšana un sievietes atbrīvošana no šī pienākuma uz laiku, kad tā atrodas darbā) un audzinošā (bērna vispusīga attīstība un komunistiskā audzināšana).

Tā kā padomju laikā pirmsskolas izglītības sistēmas teorētiskais pamats bija balstīts uz kultūrvēsturisko koncepciju, kuras kontekstā bērna attīstība tika izprasta

kā sabiedriski vēsturiskās pieredzes apgūšana, ko ir uzkrājusi cilvēce, tas nozīmēja, ka visas psihiskās funkcijas, pasaules uzskati un cilvēka spējas veidojas dažādu jēdzienu, vērtību, cilvēka darbības, zināšanu un priekšstatu apguves procesā. Šāda pieeja pirmajā vietā izvirzīja skolotāju – audzinātāju, jo tikai viņš, kam jau ir uzkrāta kultūrvēsturiskā pieredze, spēj to nodot bērnam. Tas noteica audzinātāja vadošo lomu bērna attīstībā, jo viņš bija zināšanu un darbības paņēmieni nesējs, starpnieks starp kultūru un bērnu. Viņa galvenais uzdevums bija sabiedrībā pastāvošo zināšanu un prasmju nodošana bērniem.

Viss pedagoģiskais process tika balstīts uz idejisko virzību, atbilstoši komunistiskās audzināšanas mērķiem un uzdevumiem. Audzināšanas satura saistība ar mācīšanu dzīvei – viens no svarīgākajiem padomju pirmsskolas pedagoģijas principiem.

Padomju pedagoģijas mērķtiecības un programmiskuma princips bija pretrunā ar brīvās audzināšanas principu, kas paredzēja vienu programmu eksistenci visiem bērniem. Šīs programmas praktiski neparedzēja tikumisko audzināšanu un jebkādas darba formas šajā jomā. Uz tā laika tikumisko audzināšanu attiecināma bija tikai Dzimtenes mīlestība, dažādu tautību bērnu draudzība, cieņa pret vecākiem un veciem cilvēkiem, kulturālas uzvedības prasmes, atbildīga attieksme pret uzticēto pienākumu.

Pedagoģijas zinātnes attīstība pēc 1991. gada

The development of pedagogical science after 1991 year

Līdz ar Latvijas neatkarības atgūšanu 1991.gadā un sociālajām pārmaiņām rodas nepieciešamība pēc kvalitatīvi un kvantitatīvi jaunām pirmsskolas skolotāju sagatavošanas programmām. Šo pārmaiņu laikā skolotāju vēlēšanās iegūt augstāko izglītību ir saprotama, jo pirmsskolas izglītības iestādēs galvenokārt strādā skolotāji, kuri vidējo speciālo izglītību ieguvuši līdz brīvās Latvijas atjaunotnes laikam. Pedagoģiskās paradigmas apstākļos skolotāji izjūt nepieciešamību pēc jaunajai situācijai atbilstošas izglītības. Tāpēc 1998./99. akadēmiskajā gadā vairākas Latvijas augstskolas (piem. LU, DU) iesniedz akreditācijai pirmsskolas skolotāju sagatavošanas studiju programmas, kurās kā galvenais mērķis tiek izvirzīts- kvalificētu speciālistu sagatavošana, kas spētu mērķtiecīgi sekmēt bērna garīgo, fizisko un sociālo attīstību. Šo studiju programmu uzdevumi paredz:

- veicināt studentu motivētu akadēmisko un profesionālo zināšanu, prasmju un iemaņu apguvi, profesionālo spēju attīstību;
- daudzveidīgā darbībā studiju procesā radīt iespēju katram studentam attīstīt savas personības īpašības, sevišķi pašizglītības vajadzību un profesionālās intereses, kas nodrošina bērna brīvu, harmonisku prāta, jūtu un gribas attīstību.

Programmas autori un izpildītāji vadās pēc pedagoģiskās paradigmas, kas apliecina bērna kā augošanas personības un individualitātes brīvu attīstību viņa paša daudzveidīgā darbībā, ko savukārt veicina pirmsskolas skolotāja vadībā bagātināta

pedagoģiskā vide. Tas arī liek pievērsties pirmsskolas skolotāja izglītībai, kas atbilst mūsdienu pedagoģijas un psiholoģijas attīstībai.

Veidojot šādas programmas bija jāņem vērā, ka lielākā daļa studējošo, būs skolotāji ar jau iepriekš iegūtu vidējo speciālo izglītību un zināmu skolotāja darba pieredzi pirmsskolā. Tāpēc tika ņemti vērā divi galvenie faktori: no vienas puses pirmsskolas izglītības paradigmas maiņa, no otras – studējošo pieredze, kuri, strādājot pirmsskolas iestādēs, jau ir iesaistīti izglītības reformā, un studiju procesā viņi var gan attīstīt šo pieredzi, gan veicināt humānas audzināšanas procesa teorijas un metodikas bagātināšanu.

Nepieciešamību pēc jaunām skolotāju sagatavošanas programmām veicināja arī noteikumi par Valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām, kas izdoti saskaņā ar 1998.gada Izglītības likuma ("LV", 343/344 (1404/1405) 14.panta 18.¹ punktu, un paredz pirmsskolas izglītības mērķus un galvenos uzdevumus. (Izglītības likums, 1999)

Pirmsskolas izglītības mērķis ir veicināt bērna vispusīgu un harmonisku attīstību, ievērojot viņa attīstības likumsakarības un vajadzības, individuālajā un sabiedriskajā dzīvē nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes, tādējādi mērķtiecīgi nodrošinot bērnam iespēju sagatavoties pamatzglītības apguvei.

Pirmsskolas izglītības galvenie uzdevumi ir:

- sekmēt bērna fizisko spēju attīstību un kustību apguvi;
- sekmēt bērna pašapziņas veidošanos, spēju un interešu apzināšanos, jūtu un gribas attīstību;
- veicināt bērna izziņas darbības un zinātkāres attīstību, nodrošinot zināšanu un prasmju apguvi;
- sekmēt bērna saskarsmes un sadarbības prasmju attīstību;
- sekmēt pozitīvas attieksmes veidošanos bērnam pašam pret sevi, citiem cilvēkiem, apkārtējo vidi un Latvijas valsti;
- sekmēt bērna droša un veselīga dzīvesveida iemaņu attīstību.

Pirmsskolas izglītības pedagoģisko procesu raksturo:

- pirmsskolas izglītības pedagoģiskais process pamatojas uz humānisma, uzskatāmības un pēctecības principu;
- pirmsskolas izglītības pedagoģiskā procesa galvenie pamatnosacījumi ir:
 - ievērot bērna vajadzības, intereses un spējas, kā arī nodrošināt viņa individuālo attīstību, ja nepieciešams, izstrādājot individuālu mācību plānu;
 - sekmēt bērna pozitīvu pašizjūtu drošā un attīstību veicinošā vidē;
 - nodrošināt bērna, pedagogu un bērna vecāku vai aizbildņu sadarbību.
- pirmsskolas izglītības pedagoģiskais process notiek audzināšanas, mācīšanās un mācīšanās vienotībā, kurā tiek sekmēta harmoniska bērna attīstība atbilstoši personības attīstības likumsakarībām un vajadzībām;
- galvenais bērna darbības veids pirmsskolā ir rotaļa, darbības organizācijas formas – bērna patstāvīgā darbība un rotaļnodarbība, kurā integrētais mācību saturs sekmē bērna attīstību kopumā.

Latvija par Eiropas Savienības dalībvalsti kļuva 2004. gadā straujā tempā izpildot prasības, kas tai bija izvirzītas – arī izglītības jomā, piemēram, Boloņas procesam pievienojoties jau 1999. gadā. (Nacionālo izglītības politiku analīze, 2000)

Līdz ar to augstākā izglītība Latvijā piedzīvo būtiskas pārmaiņas, kas saistītas ar studiju programmu organizāciju, tradicionālo zinātņu nozaru mijiedarbību, jaunu zinātnes nozaru un apakšnozaru veidošanos, tehnoloģiju un inovāciju attīstību, starptautiskās sadarbības paplašināšanos. (Jermolajeva, 2007)

Tāpēc, atbilstoši Izglītības likumam un MK 2000.gada 3.oktobra noteikumiem Nr.347 "Noteikumi par prasībām pedagogiem nepieciešamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai" pirmsskolas skolotājam ir jāiegūst ir 1. vai 2. līmeņa augstākā pedagoģiskā izglītība un pirmsskolas skolotāja kvalifikācija.

Atbilstoši MK noteikumiem, pirmsskolas izglītības skolotāji var tikt sagatavoti divos augstākās izglītības līmeņos. Kā nosaka "Noteikumi par pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu", šāda tipa studiju programmas var tikt īstenotas augstskolā vai koledžā. Pirmā līmeņa augstākās profesionālās izglītības studiju programma, kas nodrošina ceturtā līmeņa profesionālās kvalifikācijas iegūšanu, ir nozīmīga ar vidējo pedagoģisko izglītību strādājošiem pedagoģiskiem darbiniekiem un pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājiem.

20.gs. 90.gados Latvijas zinātnē bija raksturīga izteikta orientācija uz rietumiem un norobežošanās no krievu kultūras un zinātnes tradīcijām, kas būtībā no jauna radīja sava veida vienpusību zinātniskajā pasaules skatījumā. Šo problēmu risināšana piederēja pie aktuālajiem uzdevumiem akadēmiskajai izglītībai Latvijā, lai spētu iekļauties Eiropas augstākās izglītības telpā.

Eiropas vienotās augstākās izglītības telpas izveide kā obligātu nosacījumu izvirza studiju programmu mērķu un uzdevumu precizēšanu un fokusēšanu uz rezultātu studentu konkurētspējas un darba tirgus pieprasījuma atbilstības kontekstā, kas ir vienlīdz aktuāla prasība gan profesionālajām, gan akadēmiskajām programmām, t.sk. arī doktora līmenī. Ir noteiktas pamat kompetenču jomas, uz kurām jāorientējas studiju programmās: darboties autonomi, izmantot līdzekļus interaktīvi, darboties sociāli heterogēnās grupās. Studiju rezultātus interpretē kā specifiskās jeb tehniskās prasmes, starppersonu prasmes un metodoloģiskās prasmes.

Katram laika posmam ir raksturīgas savas iezīmes un tās veido izglītības vērtības, augstskolas studiju procesa vadošos principus, nākamo skolotāju izglītojošos mērķus:

- daudzveidība (zināšanu, mācīšanās stilu, sociālo un kultūras kontekstu un skolotāja/docētāja pedagoģiskās darbības daudzveidība);
- subjekta individualitāte (skolēna/studenta kā mācīšanās subjekta individuālo spēju, vajadzību un interešu īstenošana mācīšanās procesā, subjekta-subjekta attiecības pedagoģiskajā saskarsmē, skolotāja personiskā piepildījuma nozīmīgums profesionālajā darbībā un mūžizglītībā);

- mijdarbība (zināšanu kompleksums, sociālā mācīšanās, skolotāja darbība plašā sabiedrības un kopienas kontekstā);
- skolotāja profesionālā autonomija (patstāvība un atbildība organizējot mācību procesu, sabiedrības attīstību un savu profesionālo izaugsmi).

Studiju sagatavošanas programmas izstrāde balstās uz Skolotāju profesijas standartu, programmai saistošiem MK noteikumiem: "Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu" (Nr.481., 20.11.2001., grozījumi Nr.348., 29.05.2007.), "Noteikumi par pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu" (Nr.141., grozījumi Nr.347., 29.05.2007.), Latvijai būtiskiem uzdevumiem vienotas augstākās izglītības telpas attīstīšanai Eiropā, atbilstoši Salamankas konvencijai (2001) u.c. dokumentiem.

Profesijas standarts "Skolotājs" (reģistrācijas numurs PS 0238) ir apstiprināts ar Izglītības un zinātnes ministrijas 2004.gada 27.februāra rīkojumu Nr.116. Nodarbinātības apraksts norāda, ka skolotāja darbība ir saistīta ar izglītības programmu īstenošanu, atbilstoši Valsts izglītības standartiem vai programmām, tā nodrošina pozitīvu un atbalstošu saskarsmi audzēkņu zināšanu un prasmju apguvei un attieksmju veidošanai, organizē un vada mācību un audzināšanas darbību pedagoģisko mērķu sasniegšanai, analizē un vērtē audzēkņu iegūtās zināšanas un prasmes, veido audzēkņu radošo attieksmi un patstāvību izglītības procesā, sadarbojas ar audzēkņu ģimenēm/aizbildņiem, izvēlas vai izstrādā metodiskos materiālus mācību un audzināšanas procesa īstenošanai, atbild par sava darba kvalitāti.

Profesijas standartā ir izvirzīti skolotāja pienākumi un uzdevumi plānošanas, darbības un novērtēšanas posmiem, formulēti īpašie faktori, kas raksturo darba vidi, kā arī noteiktas īpašās prasības uzdevumu veikšanai, kas, balstoties uz Izglītības likuma 48. un 49. pantiem, uzsver augstākās pedagoģiskās izglītības nepieciešamību specialitātē un gatavību nepārtrauktai izglītībai, atbilstoši jaunākajām atziņām pedagoģijā, psiholoģijā un aktualitātēm profesijā vienotajā Eiropas izglītības telpā. Ir norādītas nepieciešamās prasmes, kuras ir sadalītas trīs grupās: kopīgās prasmes nozarē, vispārējās prasmes/spējas, specifiskās prasmes profesijā, kas ir izvirzītas noteiktām skolotāju grupām, tostarp, arī pirmsskolas izglītības skolotājiem. Ir konkretizētas iepriekšminētās skolotāju grupas 4 specifiskās prasmes profesijā:

- prasme veicināt audzēkņa attīstību kopumā,
- prasme palīdzēt audzēknim adaptēties jaunā sociālā un lietu vidē, balstoties uz rotaļu kā pamatmetodi,
- prasme saskatīt un izvērtēt katra audzēkņa individuālo attīstību, veicinot pozitīva "Es" tēla veidošanos,
- prasme strādāt ar pirmsskolas izglītības iestādes dokumentiem.

Skolotāja profesijas standartā ir norādītas apgūstamās zināšanas un to apguves līmenis. Pēc programmas sekmīgas apguves jaunie speciālisti ir spējīgi īstenot savas profesijas pienākumus un uzdevumus:

- realizēt plānošanas procesu, kas sevī ietver prasmes sagatavoties pedagoģiskajam procesam, pārzināt mācību un audzināšanas saturu un spēt organizēt drošu un atbilstošu izglītojošo vidi;
- īstenot pedagoģiskās darbības posmu, kas nodrošina bērnu personības izaugsmi, rosina viņu pētniecisko motivāciju un attīsta mācīšanās prasmes;
- kompetenti organizēt sadarbību ar vecākiem, citiem pirmsskolas izglītības skolotājiem un sabiedrību;
- organizēt novērtēšanas posmu, kurā skolotāji ir spējīgi un kompetenti vērtēt pirmsskolas vecuma bērnu sasniegumus, kā arī savu profesionālo darbību.

Skolotāja profesijas standarts kopumā ir izstrādāts, ietverot vispārējos pienākumus, uzdevumus un prasmes 6 grupu skolotājiem, tomēr maz atklājas pirmsskolas skolotājam nepieciešamās specifiskās prasmes.

Pastāvošās pirmsskolas skolotāju sagatavošanas programmas pastāvīgi tiek pilnveidotas ar mērķi nodrošināt studentiem:

- orientēšanās spēju veidošanos mūsdienu pedagoģijā;
- skolotāja profesijas nozīmes sabiedrībā apzināšanos;
- pirmsskolas skolotāja kvalifikācijas iegūšanu, lai spētu mērķtiecīgi veicināt bērna garīgo, fizisko un sociālo attīstību;
- pirmsskolas skolotāja personības izaugsmes motīvu veidošanos daudzpakāpju pedagoģiskās izglītības sistēmā.

Programmas uzdevumi iedalās 3 grupās.

1.grupa saistīta ar profesionālās izglītības jaunas struktūras un satura apgūšanu:

- sniegt, studentu sākotnējās iekļaušanās pedagoģiskajā realitātē, pamatus, lai veidotos pedagoģijas kā kultūras, zinātnes un prakses vispusīgs redzējums;
- sekmēt pedagoģijā apgūstamo parādību savdabīguma apzināšanos;
- veidot priekšstatus par skolotāja profesijas būtību, apziņu par mūsdienu pedagoģiju kā skolotāju praktiķu nepārtrauktu pētījumu un radošas pašizpaušmes procesu.

2.uzdevumu grupa saistīta ar studentu pedagoģisko prasmju apguvi:

- veidot patstāvīga darba ar pedagoģisko literatūru un elektronisko informāciju prasmes;
- attīstīt publiskas uzstāšanās un diskusiju par pedagoģiskām un psiholoģiskām problēmām iemaņas;
- sekmēt pedagoģisku faktu, situāciju, parādību apraksta iemaņu un analīzes veidošanos.

3.grupa saistīta ar studenta personības attīstību:

- rosināt interesi par pedagoģijas un psiholoģijas problēmām, radošumu pedagoģiskajā darbībā;
- izraisīt nākamajos skolotājos pašizziņas, pašattīstības un pašvērtējuma iemaņu veidošanos.

Izvirzīto aspektu aktualizēšana kopumā ļauj studentiem pilnīgāk sistematizēt teorētiskās zināšanas, veikt teorētiski pamatotu dominējošo praktisko prasmju un iemaņu atlasī, kritiski vērtēt novitātes pirmsskolas pedagoģijā. (Programmas „Pirmsskolas skolotājs” akreditācijas materiāli, LU, 2005)

Secinājumi

Conclusions

Analizēt izmaiņu dinamiku pirmsskolas skolotāju sagatavošanas programmās (1950-2010) tika konstatēts:

- politiskās un sociālās norises sabiedrībā ietekmē pedagoģijas kā akadēmiskas disciplīnas attīstību Latvijā un ir vērojamas izmaiņas šajā zinātnē.
- padomju pedagoģijas mērķniecības princips bija pretrunā ar brīvās audzināšanas principu
- audzinātāju sagatavošanas programmas padomju laikā bija vērstas uz bērnudārzu funkciju un audzinātājas vadošās lomas pilnvērtīgu realizēšanu
- padomju bērnudārziem bija divas galvenās funkcijas – sociāli sadzīviskā (bērnu pieskatīšana un sievietes atbrīvošana no šī pienākuma uz laiku, kad tā atrodas darbā) un audzinošā (bērna vispusīga attīstība un komunistiskā audzināšana).
- sastādot skolotāju sagatavošanas programmas pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas, tika ņemti vērā divi galvenie faktori: no vienas puses pirmsskolas izglītības paradigmas maiņa, no otras – studējošo pieredze.
- 20. gs. 90. gados Latvijas zinātnē bija raksturīga izteikta orientācija uz rietumiem un norobežošanās no krievu kultūras un zinātnes tradīcijām, kas būtībā no jauna radīja sava veida vienpusību zinātniskajā pasaules skatījumā.
- tika izvirzīti aktuāli uzdevumi akadēmiskajai izglītībai Latvijā, lai spētu iekļauties Eiropas augstākās izglītības telpā, kas ietver profesionālās izglītības jaunas struktūras un satura apgūšanu, studentu pedagoģisko prasmju apguvi, studenta personības attīstību

Summary

The development of humanitarian and social sciences in the world is closely connected with the cultural, historical and political processes at the particular time and space. Latvia serves as a vivid example that transformations of theoretical discourse in science represent also changes in the political and social developments in the society.

The development of pedagogy in Latvia is divided in several historically determined periods. As the principle of purposefulness of Soviet pedagogy contradicted the principle of free education then the designing of teacher education programs after regaining the independence took into consideration two main factors: on the one hand, the change of the paradigm of preschool education, and on the other hand, students' experience.

This determined the aim of the article: to state and analyze the dynamics of changes in preschool teacher education programs (1950-2010).

When analyzing the dynamics of changes in preschool teacher education programs (1950-2010) it was stated that:

- political and social developments in the society influence the development of pedagogy as an academic discipline in Latvia and there are changes in this field of science.
- the principle of purposefulness of Soviet pedagogy contradicted the principle of free education.
- the preschool teachers' training programs in Soviet times were directed towards the successful implementation of the kindergarten functions and the leading role of the preschool teacher.
- Soviet kindergartens had two main functions- the social everyday life function (looking after the children and releasing women from this care while they are at work) and educational function (all-round development of the child and communist upbringing).
- designing teacher education programs after regaining the independence two main factors were taken into consideration: on the one hand, the change of the paradigm of preschool education, and on the other hand, students' experience.
- Latvian science of the 90s of the 20th century was characterized by a pronounced orientation towards the West and separation from the traditions of the Russian culture and science which actually re-created certain one-sidedness in the scientific world outlook.
- topical objectives for the academic education in Latvia were put forward so that it could join the European higher education area which includes acquisition of new structure and content of professional education, acquisition of pedagogical skills by students and the development of student's personality.

Literatūra Bibliography

1. Anspaks, J. (2003). *Pedagoģijas idejas Latvijā*, RaKa
2. Engels, F. (1978). *Anti – Dīrings*. Rīga: Liesma,.
3. Iljina, T. (1971). *Pedagoģija*. Rīga: Zvaigzne,.
4. Jermolajeva, L. (2007). *Augstākās izglītības paradigmas maiņas nepieciešamība zināšanu sabiedrības veidošanā*. No: *Izglītība zināšanu sabiedrības attīstībai Latvijā*. Rīga: Zinātne,
5. Ķestere, I. (2000). *Pedagoģijas vēsture. Skola, skolotājs, skolēns*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
6. *Nacionālo izglītības politiku analīze*. Latvija. Rīga: OECD,2000.
7. *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām* Izglītības likums ("LV", 343/344 (1404/1405) 14.panta 18.¹ punkts, 1999

8. *Programmas „Pirmsskolas skolotājs” akreditācijas materiāli*, LU, 2005
9. Rubene, Z., Žogla, I. (2011). *Pedagoģijas zinātnes attīstība doktorantu pētījumos*, Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku III kongress un Letonikas IV kongress „Zinātne, sabiedrība un nacionālā identitāte” Rīgā
10. Огородников, И. (1962). *О задачах и системе курса педагогики в педагогических институтах*. Советская педагогика, , № 2.).
11. *Программа курса «Педагогика» для педагогических институтов и университетов*. М., 1969.
12. *Программы учительских институтов*. Педагогика. Учпедгиз, 1945
13. *Совещание по вопросам педагогики и психологии*. Советская педагогика, 1941, № 4.

Aina Kucina University of Latvia, Faculty of Pedagogy, Psychology and Arts Jūrmalas gatve 74/76, Rīga, Latvia E-pasts: lulatgale@gmail.com Phone: +371 26564123